

Hrvatska povijest

KASNI SREDNJI VIJEK

Kontekst

---

15. st. razdoblje krize

Teritorijalna rascjepkanost

- Hrvatska, Slavonija i Dalmacija kao zasebne cjeline
- Različiti politički i pravni sustavi
- Slabljenje središnje vlasti

Okolnosti

Venecija

- Preuzima vlast nad Dalmacijom 1409.-1420.
- Učvršćuje vlast nad dalmatinskim gradovima: 15. st.

Osmanlijsko Carstvo – nova prijetnja

- Prodori Osmanlija od kraja 14. stoljeća
- Sustavna osvajanja u jugoistočnoj Europi
- Hrvatska postaje granično područje kršćanstva

Prvi veći osmanski upadi

- Napadi na Bosnu i hrvatske krajeve
- Pad Bosne 1463. godine
- Izravna ugroza hrvatskih zemalja

Vojni sustav obrane

- Utvrđeni gradovi i utvrde
- Lokalno plemstvo: prenamjena resursa za obranu
- Izostaje veća pomoć ugarsko-hrvatskih kraljeva

Krbavska bitka

Krbavska bitka (1493.)

- Sukob hrvatske vojske i Osmanlija
- Težak poraz hrvatskog plemstva
- Psihološki i politički prijelomni trenutak

Posljedice Krbavske bitke

- Slabljenje obrambene moći
- Demografski gubici
- Ubrzano napredovanje Osmanlija

Migracije i demografske promjene

- Bijeg stanovništva prema zapadu i sjeveru
- Naseljavanje Vlaha i drugih skupina
- Promjene etničke i vjerske strukture

„Antemurale Christianitatis”

Hrvatska kao „Antemurale Christianitatis”

- Hrvatska u europskoj svijesti postaje „predziđe kršćanstva”
- Apeli na papu i europske vladare
- Samo ograničena konkretna pomoć

Početak 16. stoljeća – pogoršanje stanja

- Novi osmanski prodori
- Gubitak ključnih utvrda
- Daljnje smanjenje teritorija

Bitka na Mohačkom polju

Bitka na Mohačkom polju (1526.)

- Katastrofalan poraz ugarske i hrvatske vojske
- Smrt kralja Ludovika II. Jagelovića
- Kraj srednjovjekovnog poretka

Posljedice Mohačke bitke

- Pojačana osmanska prijetnja
- Stalno osmansko napredovanje do 1593.
- Osmanska vlast do 1699.

Vladari

Sigismund Luksemburški (1387.-1437.)

- Vladavina obilježava početak 15. stoljeća
- Fokus na ugarske i europske poslove
- Oslabljena obrana hrvatskih zemalja

Posljedice Sigismundove politike

- Jačanje moći velikaša
- Slabljenje kraljevskog autoriteta u Hrvatskoj
- Otvoren prostor za osmanske prodore

Vladari

Albert Habsburški (1437.-1439.)

- Ograničen utjecaj u hrvatskim zemljama
- Nastavak političke nestabilnosti

Ladislav V. (1440.-1457.)

- Maloljetni kralj pod regentstvom
- Unutarnji sukobi ugarskog i hrvatskog plemstva
- Slaba centralna vlast

Vladislav I. Jagelović (1440.-1444.)

- Protukralj u vrijeme dinastičkih sukoba
- Poginuo u bitci kod Varne
- Nestabilnost vlasti u Hrvatskoj

Ivan Hunjadi (regent)

- Neformalni vladar kao regent
- Usmjeren na obranu od Osmanlija
- Ograničen utjecaj na Hrvatsku

Matijaš Korvin

Vladavina Matijaša Korvina (1458.-1490.)

- Najznačajniji vladar 15. stoljeća
- Sin Ivana Hunjadija, istaknutog vojskovođe
- Izabran za kralja od ugarskog plemstva

Jačanje središnje vlasti

- Organizacija obrane južnih granica
- Oslanjanje na profesionalnu vojsku

Matijaš Korvin i Hrvatska

- Obrambena politika prema Osmanlijama
- Privremeno zaustavljanje osmanskih napada
- Jačanje utvrda u Hrvatskoj i Slavoniji
- Organizacija stalne vojske
- Privremena stabilizacija obrambene granice

Plemstvo i reforme

Odnos prema hrvatskom plemstvu

- Potvrđivanje povlastica hrvatskom plemstvu
- Suradnja s obiteljima Frankopana i Zrinskih
- Ograničavanje moći najjačih velikaša
- Nastojanje da kralj zadrži kontrolu nad vojskom
- Balansiranje između centralizacije i lokalnih interesa

Administrativne i fiskalne mjere

- Uvođenje novih poreza radi financiranja vojske
- Jačanje kraljevske riznice
- Opterećenje plemstva i stanovništva
- Povećanje učinkovitosti uprave

Humanizam

Kulturna politika i humanizam

- Matijaš Korvin kao renesansni vladar
- Podrška humanistima i obrazovanju
- * prvi humanistički krug u Kraljevstvu je podignut na dvoru u Budimu za vrijeme Sigismunda, a organizirao ga je Petar Pavao Vergerije Stariji
- Podizanje sveučilišta u Požunu: Academia Istropolitana
- Patronat nad umjetnosti
- Poticanje književnosti na dvoru u Budimu

Plemstvo

Struktura plemstva

- Veliko plemstvo: Frankopani, Zrinski i drugi
- Srednje plemstvo: manji vlastelini i kaštelani
- Plemstvo u gradovima: patricijat i trgovci
- Niže plemstvo – siromašnije obitelji

Politička uloga plemstva

- Sudjelovanje u Hrvatskom saboru
- Odlučivanje o izboru bana i podršci kralju
- Utjecaj na vojne i financijske politike
- Balansiranje između lokalnih interesa i kraljevske vlasti

Vojna uloga

- Obrana granica protiv Osmanlija
- Održavanje vlastitih kaštela i vojski
- Sudjelovanje u bitkama (npr. Krbavska bitka 1493.)
- Plemstvo kao prva linija obrane kraljevstva

Gospodarska moć

- Veliki posjedi i privilegiji
- Prihod od poljoprivrede, šumarstva i rudnika
- Financijska podrška vojnim akcijama
- Utjecaj na lokalni i regionalni razvoj

Plemstvo

Odnosi s kraljem

- Između samostalnosti i odanosti
- Suradnja s Matijašom Korvinom u obrani Hrvatske
- Plemstvo često samostalno organizira vojnu obranu
- Pojedine obitelji uživaju veće privilegije i autonomiju – dovodi do problema kraljevske vlasti

Utjecaj osmanske prijetnje

- Plemstvo u središtu obrane granica
- Gubici u bitkama i migracije stanovništva
- Jačanje vojne organizacije i saveza među plemićkim obiteljima
- Oblikovanje identiteta i društvenog prestiža kroz ratne zasluge

Ekonomija

- Većina stanovništva – seljaci i kmetovi
- Plemstvo – vojska i uprava
- Gradovi – trgovci, obrtnici i patricijat
- Crkva – utjecaj na društvenu i demografsku organizaciju (organizacija vlastelinstva i podizanje novih naselja)

Poljoprivreda

- Temelj gospodarstva – žito, vinova loza, voće
- Klasičan kmetsko-zemljoposjednički sustav i robno-novčana razmjena do 14. st.
- 14.-15. st. trend komutacije
- velika promjena: Utjecaj ratova na proizvodnju i distribuciju hrane

Obrt i trgovina

- Obrtnici u gradovima – zanati i manufakture
- Trgovina dalmatinskih gradova s Venecijom i Italijom
- Slabljenje trgovine zbog osmanske prijetnje i političke nestabilnosti
- Trgovinski proizvodi: sol, vino, tekstil, drvo

Ekonomija

Utjecaj ratova i Osmanlija

- Konstantna opasnost od upada i pljački
- Oštećenje zemljoposjeda i naselja
- Depopulacija i gubitak radne snage
- Prisila stanovništva na migracije i iseljavanje

Regionalne razlike

- Dalmacija: trgovina i morski promet
- Kontinentalna Hrvatska: poljoprivreda i stočarstvo / ruralna ekonomija

Slabljenje kraljevske vlasti

Smrt Matijaša Korvina (1490.) – dolazak dinastije Jagelovića

- Novi problemi
- Nestabilnost
- Unutarnji sukobi ugarskog plemstva

Vladislav II. Jagelović (1490.-1516.)

- Slaba kraljevska vlast
- Zanemarivanje hrvatskih obrambenih potreba

Hrvatska pod Vladislavom II.

- Nastavak osmanskih osvajanja
- Poraz na Krbavskom polju (1493.)
- Daljnje slabljenje teritorija

Ludovik II. Jagelović (1516.-1526.)

- Mlad i neiskusni vladar
- Nemogućnost organizirane obrane
- Rast osmanske prijetnje

Bitka na Mohačkom polju (1526.)

- Poraz ugarsko-hrvatske vojske
- Smrt Ludovika II.
- Kraj dinastije Jagelovića

Posljedice Mohačke bitke

- Politički slom kraljevstva
- Gubitak velikih teritorija
- Potraga za novim vladarom

Hrvatsko plemstvo nakon 1526.

- Uloga Sabora u odlučivanju
  - Potreba za snažnim saveznikom
  - Okretanje Habsburzima
-

Habsburgovci

Put prema Habsburškoj vlasti

- Pregovori s Ferdinandom Habsburškim
- Obećanja o obrani i očuvanju prava

Cetinski sabor 1527.

- Izbor Ferdinanda I. Habsburškog
- Kraj srednjovjekovnoga i početak ranonovovjekovnoga Hrvatskoga kraljevstva

- U ugarskoj otpor Ferdinandu do 1543. – podrška Ivanu Zapolji
- 1540-ih i ugarsko se plemstvo okreće Habsburgovcima